

Udmåling af sagsomkostninger – Højesterets dom af 19/7 2016, sag 120/2015[©]

*Af advokat (L) Bodil Christiansen og
advokat (H), cand. merc. (R) Tommy V. Christiansen*

www.v.dk

Med Procesbevillingsnævnets tilladelse har Højesteret fået forelagt en afgørelse fra Østre Landsret om udmåling af sagsomkostninger for byretten i en sag, hvor en skatteyder som vindende part var blevet pålagt sagsomkostninger til Skatteministeriet. Østre Landsrets afgørelse om at fastholde byrettens afgørelse om sagsomkostninger blev ændret af Højesteret, der i stedet ophævede sagsomkostningerne for byretten.

Højesterets beslutning om at ophæve sagsomkostningerne ved sagens behandling for byretten var baseret på ministeriets oplysninger og synspunkter om, at skatteyderen først på et sent tidspunkt i processen havde fremlagt de fornødne bevisligheder. Et synspunkt, som skatteyderen var uenig i, bl.a. med henvisning til, at skatteyderen på et tidligt tidspunkt havde oplyst om sagens sammenhæng, at tilvejebringelse af bevisligheder var væsentligt vanskeliggjort af, at en række bilag var bortkommet hos SKAT efter en beslaglæggelse, og at Skatteministeriet først på et meget sent tidspunkt i forløbet traf beslutning om at tage bekræftende til genmæle.

Sagsomkostninger i domstolssager

Efter retsplejelovens § 312, stk. 1 skal den tabende part i en retssag erstatte modparten de udgifter, som retssagen har påført modparten, medmindre parterne har aftalt andet.

Offentliggjort d. 16. august 2016

Videre fremgår af § 312, stk. 3, at retten dog kan bestemme, at den tabende part ikke eller kun delvis skal erstatte modparten de påførte udgifter, hvis *særlige grunde* taler for det.

Bestemmelserne i § 312 suppleres af reglerne i §§ 313 – 315 om udmåling af sagsomkostninger i tilfælde, hvor en part får delvist medhold, hvor sagen hæves og hvor en ankeinstans ændrer afgørelsen fra 1. instans.

Særligt fremgår af § 315, at hvor der ved appel opnås en forandring i den appellerede afgørelse, finder §§ 312-314 anvendelse med hensyn til appelsagens omkostninger såvel som med hensyn til omkostningerne ved sagens tidligere behandling, for så vidt der skal træffes afgørelse herom.

Om § 312 - fuld medhold

Bestemmelsen i § 312 blev revideret og nyformuleret ved lov nr. 554 af 24/6 2005, som havde til formål at modernisere og forbedre retsplejelovens regler om sagsomkostninger, retshjælp og fri proces i civile sager.

Af de særlige bemærkninger til retsplejelovens § 312, jf. FT 2004-05, 2. saml., Tillæg A, s. 552, 1. sp. ff., fremgår bl.a., at:

”...

Som hovedregel skal den tabende part erstatte modparten de udgifter, retssagen har påført modparten, jf. stk. 1, 1. led, der svarer til den gældende regel i § 312, stk. 1, 1. led. Dette er udtryk for et objektivt ansvar for sagsomkostninger, jf. pkt. 2.3.1 i lovforslagets administrative bemærkninger.

...

Herudover er der tre undtagelser til hovedreglen om, at taberen skal betale sagsomkostninger til modparten.

For det første kan retten helt eller delvis fritage den tabende part for at betale sagsomkostninger til modparten, hvis særlige grunde taler for det, jf. stk. 2, der i moderniseret form viderefører den gældende regel i § 312, stk. 1, 3. led.

Af relevante faktorer, som kan indgå i en samlet vurdering af, om den tabende part helt eller delvis bør fritages for at betale sagsomkostninger til den vindende part,

Offentliggjort d. 16. august 2016

kan nævnes, om sagen har principiel karakter eller videregående betydning. Navnlig hvor dette er tilfældet, kan der også ligesom i dag tages hensyn til, om en af parterne er en offentlig myndighed, en stor erhvervsvirksomhed eller (repræsenteret af) en interesseorganisation eller lignende.

Sagens tvivlsomhed er ikke i sig selv tilstrækkelig grund til helt eller delvis at fritage den tabende part for at betale sagsomkostninger til modparten. Hvis begge parter kan bebrejdes den retsuvished, der førte til retssagen, vil en fritagelse derimod ofte være på sin plads. Som eksempel kan nævnes tilfælde, hvor tvivlen hidrører fra utydeligheder i en mellem parterne oprettet kontrakt, for hvilke de begge bærer ansvaret.

Hvis det er den vindende part, der i særlig grad har givet anledning til retssagen, bør den tabende part fritages for at betale sagsomkostninger. Som eksempel kan nævnes, at den vindende part trods sagens tvivlsomhed fra først af uden grund har optrådt så afvisende over for modparten, at den vindende part derved har fremtvunget en retssag, hvis resultat efter al rimelighed lige så vel kunne have været opnået uden retssag.

Med forslaget lægges der op til en fleksibel praksis, navnlig således at delvis fritagelse for betaling af sagsomkostninger anvendes oftere end nu. Delvis fritagelse for betaling af sagsomkostninger kan anvendes som en mellemform i tilfælde, hvor omstændighederne i nogen, men ikke meget høj, grad taler for at fritage for betaling af sagsomkostninger. En delvis fritagelse for betaling af sagsomkostninger kan rent praktisk gennemføres på den måde, at det beløb, som den vindende part almindeligvis skulle have tilkendt, divideres med to.

...”

Højesterets dom af 19/7 2016

Sagen afgjort ved Højesterets dom af 19/7 2016 drejede sig om fastsættelsen af sagsomkostninger i en sag om to selskabers fradragsret for en række udgifter samt udlodningsbeskatning af hovedaktionæren vedrørende disse udgifter.

Sagen tog udgangspunkt i en afgørelse fra Landsskatteretten fra 2009 om udlodningsbeskatning af hovedaktionæren for 2000 og 2001 med i alt 4.416.589 kr.

Offentliggjort d. 16. august 2016

Hovedaktionæren indbragte denne afgørelse for Københavns Byret med påstand om nedsættelse af aktieindkomsten for 2000 og 2001 med et beløb på i alt 4.366.936 kr., knyttet til i alt 26 særskilte forhøjelser. Endvidere blev de to selskabers skatteansættelser indbragt for byretten.

Kort tid inden hovedforhandlingen for Københavns Byret tog Skatteministeriet bekræftende til genmæle overfor hovedaktionærens påstand om ophævelse af udlodningsbeskatningen vedrørende et beløb på 1.976.506 kr. Københavns Byret tiltrådte efterfølgende ved dom af 20. november 2012, at de to selskaber – hvis sager blev behandlet sammen med hovedaktionærens personlige skattesag - var nægtet fradrag for de øvrige udgifter på i alt 2.381.430 kr., samt at hovedaktionæren skulle beskattes af beløbet som maskeret udlodning.

Byretten pålagde hovedaktionæren at betale 170.000 kr. i sagsomkostninger til Skatteministeriet, og de to selskaber blev pålagt at betale henholdsvis 100.000 kr. og 27.000 kr. i sagsomkostninger til Skatteministeriet.

Hovedaktionæren ankede dommen til landsretten med påstand om nedsættelse af hendes aktieindkomst med det resterende beløb på 2.381.430 kr., ligesom afgørelserne for de to selskaber blev anket. Umiddelbart inden fristen for afgivelse af påstandsdokument tog Skatteministeriet helt eller delvist bekræftende til genmæle vedrørende i alt 9 forhøjelser med et beløb på i alt 1.642.723 kr. I hovedaktionærens personlige skattesag var der herefter for landsretten alene tvist om 16 forhøjelser af hendes aktieindkomst med i alt 738.707 kr.

Ved Østre Landsrets dom af 21. marts 2014 fik hovedaktionæren medhold i, at hendes aktieindkomst skulle nedsættes med 11 af de 16 forhøjelser svarende til et beløb på i alt 610.856 kr. Skatteministeriet fik medhold i 5 forhøjelser svarende til et beløb på 127.851 kr.

Landsretten pålagde Skatteministeriet at betale 100.000 kr. i sagsomkostninger til hovedaktionæren. Det ene selskab blev pålagt at betale 100.000 kr. i sagsomkostninger til Skatteministeriet, medens omkostningerne i sagen for det andet selskab blev ophævet.

Offentliggjort d. 16. august 2016

Endvidere stadfæstede Landsretten byrettens afgørelse om sagsomkostninger, hvorefter hovedaktionæren var blevet dømt til at betale 170.000 kr. i sagsomkostninger til Skatteministeriet, jf. ovenfor.

Anke af Østre landsrets dom om sagsomkostninger

Landsrettens stadfæstelse af Københavns Byrets afgørelse om sagsomkostninger faldt hovedaktionæren noget for brystet set i lyset af sagens endelige udfald, hvor den oprindeligt indbragte forhøjelse på 4.366.936 kr. var blevet reduceret til 127.851 kr. Eller med andre ord, at skatteyderen som vinder af sagen var blevet pålagt at betale sagsomkostninger til Skatteministeriet som tabende part i sagen.

Hovedaktionæren anmodede derfor Procesbevillingsnævnet om tilladelse til at anke spørgsmålet til Højesteret med henblik på en ændring af byrettens omkostningsfastsættelse. En tilladelse hertil forudsatte, at der forelå et spørgsmål af principiel karakter. Dette fandt Procesbevillingsnævnet og gav hende tilladelse til at anke byrettens omkostningsfastsættelse til Højesteret.

Hovedaktionæren indbragte herefter Østre Landsrets afgørelse herom til Højesteret med henblik på tilkendelse af sagsomkostninger og subsidiært ophævelse af sagens omkostninger.

Hovedaktionærens synspunkt for Højesteret var, at der ikke var hjemmel til, at hun kunne dømmes til at betale sagsomkostninger i en sag, som hun havde vundet for 97-98 pct.'s vedkommende, og at der i øvrigt ikke forelå sådanne "særlige grunde", at der var grundlag for helt eller delvist at ophæve sagens omkostninger.

Hun anførte vedrørende sidstnævnte forhold nærmere bl.a., at hun allerede under sagens behandling ved Landsskatteretten havde redegjort for, at forhøjelsen på 1.976.506 kr. vedrørte varesalg, og at hun senest ved afgivelse af replikken for byretten havde påvist, at beløbet var indtægtsført i selskabet i 2000, men at Skatteministeriet først tog bekræftende til genmæle umiddelbart før hovedforhandlingen ved byretten.

På lignende vis havde hun under hele sagen anført, at en forhøjelse på 1.244.044 kr. vedrørte en lagerpost og at der var fremlagt dokumentation herfor senest ved afgivelse af

Bodil Christiansen
Advokat (L)

Tommy V. Christiansen
Advokat (H), cand. merc. (R)

Tlf. 70 150 800
Mob. 40 100 800

tommy@v.dk
www.v.dk

Offentliggjort d. 16. august 2016

replikken, men at Skatteministeriet først umiddelbart inden fristen for afgivelse af påstandsdokument havde taget bekræftende til genmæle vedrørende denne post.

Videre henviste hovedaktionæren til, at en del af materiale, som SKAT havde beslaglagt hos hende og selskaberne, ubestridt var bortkommet hos SKAT, og at det derfor havde været særdeles vanskeligt at tilvejebringe det materiale, som Skatteministeriet havde begæret fremlagt.

Skatteministeriet nedlagde oprindeligt påstand om stadfæstelse af byrettens omkostningsafgørelse, subsidiært påstand om ophævelse af sagens omkostninger for byretten, og mere subsidiært, at hovedaktionæren alene blev tilkendt delvise sagsomkostninger for byretten. Skatteministeriet opgav dog under skriftvekslingen påstanden om stadfæstelse.

Til støtte for påstanden om ophævelse af sagens omkostninger gjorde Ministeriet gældende, at hovedaktionæren i særlig grad havde givet anledning til retssagen.

Synspunktet blev nærmere begrundet med, at beløbene på 1.976.506 kr. og 1.244.044 kr., som udgjorde ca. 3/4 af den samlede forhøjelse, fejlagtigt var bogført i selskabet som et varekøb, samt at hovedaktionærens revisor overfor SKAT havde forklaret, at beløbene angik varekøb, og denne forklaring blev bakket hovedaktionæren.

Videre henviste ministeriet til, at der først under retssagen blev fremlagt den fornødne dokumentation for og forklaring på, at de relevante bilag – i modsætning til, hvordan de objektivt fremtrådte, og hvad der var blevet forklaret om dem over for SKAT – alligevel ikke var varekøbsbilag. Denne dokumentation og forklaring forelå i relation til beløbet på 1.976.506 kr. efter ministeriets opfattelse først med hovedaktionærens processkrift 3 for byretten, og i relation til beløbet på 1.244.044 kr., der viste sig at være en lagerpostering uden skattemæssig betydning, først med replikken for landsretten.

Ministeriet anførte supplerende, at den omstændighed, at SKAT havde mistet en mindre del af hovedaktionæren og hendes selskabers bilag var beklageligt, men uden betydning, allerede fordi bortkomsten var sket længe efter den fejlagtige bogføring, samt at hovedaktionærens fremlæggelse af nye bilag og oplysninger selvsagt ikke kunne have vedrørt

Offentliggjort d. 16. august 2016

bortkomne bilag. Et noget provokerende synspunkt, set i lyset af, at sagens omdrejningspunkt netop var dokumentationen af givne, regnskabsmæssige forhold.

Højesterets dom

Højesteret ophævede sagsomkostningerne for byretten, og bemærkede i præmisserne bl.a., at:

”... Det fremgår af oplysningerne i sagen, at de to poster på henholdsvis 1.976.506 kr. og 1.210.244 kr., efter revisors oprindelige bogføring og forklaring dækkede over udgifter til varekøb. SKAT havde, da udgifterne ikke var dokumenteret, nægtet fradraget. Skatteministeriet har taget bekræftende til genmæle over for disse beløb, da det under skriftvekslingen for henholdsvis byretten og landsretten blev dokumenteret, at posterne ikke angik varekøb, og at de vedrører beløb, som fortsat var til stede i de pågældende selskaber.

”...Det påhvilede {hovedaktionæren} samt de selskaber, som sagen angik, at godtgøre, at de i regnskaberne fratrukne udgifter rent faktisk var afholdt som fradragberettigede udgifter eller vedrørte beløb, som fortsat befandt sig i selskaberne. Højesteret lægger til grund, at dette bevis for så vidt angår beløbet på 1.976.506 kr. først fremkom forud for hovedforhandlingen i byretten, mens den for beløbet på 1.210.244 kr. først fremkom efter afsigelsen af byrettens dom og dermed ikke kunne være taget i betragtning af byretten.

Selv om {hovedaktionæren} efter sagens endelige udfald må anses for den vindende part, må der ved omkostningsfastsættelsen tages hensyn til de nævnte omstændigheder, og Højesteret finder herefter efter en samlet vurdering, at ingen af parterne skal betale sagsomkostninger til den anden part for sagens behandling ved byretten, jf. retsplejelovens § 315 sammenholdt med § 312, stk. 2...”

Højesteret traf videre den beslutning at ophæve sagsomkostningerne for Højesteret.

Med Højesterets dom fastholdes den ganske hårde linie ved udmåling af sagsomkostninger i henseende til, om en part på et behørigt tidligt tidspunkt i processen har fremlagt de for sagen relevante bevisligheder, se herved tidligere SKM2016.282.ØLR, omtalt i JUS 2016/26, med henvisning til UfR 2015.1362.

Offentliggjort d. 16. august 2016

Efter Højesterets præmisser henses ved denne vurdering også til en parts adfærd ved de forudgående administrative klageinstanser, jf. herved Højesterets ovenstående bemærkning om, at ”*Det fremgår af oplysningerne i sagen, at de to poster på henholdsvis 1.976.506 kr. og 1.210.244 kr., efter revisors oprindelige bogføring og forklaring dækkede over udgifter til varekøb.*”

Manglende rettidig fremlæggelse vil således i et ganske vidt omfang blive anset som ”særlige grunde”, der kan føre til fravigelse af de almindelige principper for udmåling af sagsomkostninger. Dette indebærer, at en skatteyder og dennes rådgiver allerede ved indledningen af en klagesag bør udvise stor omhu ved sagens forberedelse og tilrettelæggelse.

Synspunktet forekommer dog måske netop i denne sag mindre heldigt set i lyset af, at de af SKAT beslaglagte bilag efterfølgende gik tabt hos SKAT. Højesteret begrundede heller ikke nærmere, hvorfor Højesteret uden videre lagde Skatteministeriets oplysninger om, hvornår Skatteministeriet under retssagen havde det fornødne grundlag for at tage bekræftende til genmæle vedrørende forskellige forhold, til grund for omkostningsafgørelsen.

Med denne vægtning af parternes processuelle adfærd undervejs kunne man måske endvidere have forestillet sig, at Højesteret ved udmålingen af sagsomkostninger til sagens behandling ved Højesteret havde taget i betragtning, at Skatteministeriet indledningsvist nedlagde påstand om frifindelse for Højesteret, og først under skriftvekslingen anerkendte, at der utvivlsomt ikke er hjemmel til at tillægge en tabende part sagsomkostninger. Dette forhold blev imidlertid øjensynligt ikke taget i betragtning ved udmålingen af sagsomkostninger for Højesteret.

— o —